

ПРОБЛЕМИ ОПАНУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Бойко О.І.,

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ORCID ID: 0000-0002-1030-5997

(м. Дніпро, Україна)

Бойко О. І. Проблеми опанування поліцейськими тактичної медицини в умовах дистанційного навчання.

Статтю присвячено висвітленню потреб удосконалення викладання тактичної медицини слухачам закладів вищої освіти системи МВС України під час дистанційного навчання із застосуванням в освітньому процесі інтерактивних технік, мультимедійних засобів навчання та симуляційного обладнання, які дозволяють відпрацьовувати практичні алгоритми на місці події з постраждалими. Актуалізована обов'язковість впровадження міжнародних стандартів у навчання та діяльність поліції за протоколами ТССС та ТЕСС, особливо, під час воєнного стану.

Наголошується, що дистанційне навчання не може повною мірою слугувати ефективною формою засвоєння знань з тактичної медицини, оскільки вимагає практичних очних сценарієво-орієнтованих занять з інструктором, які наближують теоретичне навчання до практичних реалій службової діяльності.

Засвоєння та набуття практичних умінь і навичок тактичній медицині формуються лише після багаторазового виконання конкретних маніпуляцій за умов дотримання алгоритмів їх виконання з професійним інструктором, які можливі лише в аудиторному режимі тренування, що знижує якість контролю в умовах дистанційного формату навчання.

Висвітлюються проблеми у задіянні значних ресурсів: технічних, організаційних, методичних, а також залучення спеціалістів до розробки та впровадження «геймерних» завдань, тобто використання ігрових практик в неігровому контексті («quest», «challenges»). Зауважується на важливості організації професійним інструктором активного сприйняття та забезпечення демонстрації та роз'яснення окремих аспектів кожної тематики.

Визначено обґрунтованість розробки та використання мультимедійних технологій у дистанційному викладанні тактичної медицини, які дозволять засвоїти знання та сприятимуть мотивації у формуванні стійких навичок надання домедичної допомоги. Перспективними напрямками удосконалення дистанційних курсів навчання тактичній медицині визначені виготовлення відеопосібників і розробка мультимедійного контенту навчально-тренувального характеру, систематизація та інкорпорація наявного у вільному доступі в мережі інтернет.

Ключові слова: тактична медицина, дистанційне навчання, мультимедійний контент, симуляції, воєнний стан, навчальний полігон

Boyko O. I. Problems of police management of tactical medicine in the conditions of distance learning.

The article is devoted to highlighting the need to improve the teaching of tactical medicine to students of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine during distance learning with the use of interactive techniques, multimedia learning tools and simulation equipment to develop practical algorithms. The obligation to implement international standards in police training and activities under the TCCC and TECC protocols has been updated, especially during martial law.

It is emphasized that distance learning can not fully serve as an effective form of acquiring knowledge of tactical medicine, as it requires practical face-to-face scenario-oriented classes with an instructor, which

bring theoretical training closer to the practical realities of service.

Acquisition and acquisition of practical skills and tactical medicine are formed only after repeated performance of specific manipulations in terms of algorithms for their implementation with a professional instructor, which is possible only in the classroom training mode, which reduces the quality of control in distance learning.

Problems in the use of significant resources are covered: technical, organizational, methodological, as well as the involvement of specialists in the development and implementation of «gaming» tasks, ie the use of game practices in non-game context («quest», «challenges»). The importance of organizing a professional instructor to actively perceive and provide demonstration and explanation of certain aspects of each topic is noted. The validity of the development and use of multimedia technologies in the distance teaching of tactical medicine, which will allow to acquire knowledge and promote motivation in the formation of sustainable skills of home care. Promising areas for improving distance learning courses in tactical medicine are the production of video tutorials and the development of multimedia content of an educational and training nature, systematization and incorporation of freely available on the Internet.

Key words: tactical medicine, distance learning, multimedia content, simulations, war situation, training ground.

Постановка проблеми. Надзвичайної актуальності набула потреба оволодіння практичними навичками тактичної медицини курсантами закладів вищої освіти системи МВС України у зв'язку з веденням воєнного стану в Україні від 24 лютого 2022 року згідно із Указом Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1] та його пролонгації. З перших днів вторгнення російських військ в Україну під обстріли потрапили і військові, і цивільне населення. За даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини загинуло майже 3 тисячі мирних жителів і ще понад 3 тисячі поранено від вибухової зброї широкої зони поразки – важкої артилерії, реактивних систем залпового вогню, ракет та авіаударів [2].

Набуття знань, вмінь та практичних навичок збереження життя постраждалого відбувається в умовах освітнього процесу, який наразі, в умовах воєнного стану, переважно переведено у дистанційний формат, який унеможливує аудиторні тренування і негативно відбивається на підготовці поліцейських тактичній медицині, а в подальшому і на професійному виконанні ними службових обов'язків. Це актуалізує потребу вироблення нових підходів у підготовці поліцейських в умовах воєнного стану.

Стан опрацювання проблематики. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значний інтерес вітчизняних науковців і практиків до питань розвитку сучасної освіти, зокрема, до питань вдосконалення навчального процесу з питань тактичної медицини, зокрема В.І. Акіпова, Д.О. Андрощука, Т.Л. Білоус, Т.С. Вайди, З.С. Гладуна, Т.С. Грузевої, Т.П. Жилін, О.О. Краска, О.О. Мисливої, О.І. Марчука, В.Ф. Москаленка, О.А. Никифорової, А.В. Самодіна, І.В. Сенюти, В.В. Стеблюка, О.В. Чуприни та ін. Водночас, проблемам оволодіння тактичною медициною поліцейськими в умовах дистанційного навчання у воєнний час не приділено достатньо уваги.

Метою статті є дослідження основних проблем, які виникають під час дистанційного навчання з тактичної медицини поліцейських і вироблення найбільш ефективних шляхів їх вирішення.

Вклад основного матеріалу. У п. 14 ч. 1 ст. 23 та ст. Закону України «Про Національну поліцію» серед основних повноважень поліцейського передбачено «вживання всіх можливих заходів для надання домедичної допомоги особам, вживає всіх можливих заходів для надання домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я» [3].

Як зазначають науковці, повноваження поліцейського надати домедичну допомогу постраждалому вимагає забезпечення умов для отримання відповідних стійких знань і навичок з розуміння та усунення негативних процесів, які відбуваються внаслідок отримання травми, враховуючи потреби виконання службово-бойових завдань і усвідомлення ризику ескалації подій, небезпеки особи та навколишньої обстановки [4, с. 220-221]. Правильне виконання таких алгоритмів забезпечує значний відсоток виживаності постраждалого і успіх подальшої кваліфікованої медичної допомоги [5, с. 154].

В умовах воєнного стану в Україні навчання курсантів закладів вищої освіти МВС України домедичній допомозі трансформується в оволодіння тактичної медицини: TCCC (Tactical Combat Casualty Care), як стандартів надання допомоги пораненим в умовах бойових дій, та TECC (Tactical Emergency Casualty Care) – надання екстреної тактичної домедичної допомоги постраждалим у ситуаціях різного

ступеню ризику (надзвичайних ситуацій або небезпечних ситуацій, спричинених наслідками воєнного стану). На відміну від медичної справи, головна мета якої забезпечити лікування, домедична допомога під час виконання службово-бойових завдань є другорядним завданням. Очевидно, що в умовах вогневого контакту головним завданням військового є знищення супротивника, а поліцейського – затримання злочинця і усунення наслідків його правопорушення [6]. Обидва стандарти мають однаковий алгоритм домедичної допомоги – MARCHE, але вони суттєво відрізняються тактикою рятувальників і спорядженням. Так, військова аптечка IFAK суттєво відрізняється комплектацією від аптечки поліцейського [7].

Вітчизняні науковці зазначають, що чинні процедури надання постраждалим екстреної допомоги не відповідають потребам виконання службових завдань, особливо, у ситуації вогневого контакту та під час воєнного стану, тож у чинне законодавство та діяльність поліції доцільно впровадити міжнародні настанови ТССС та ТЕСС [8, с. 318-319].

Без сумніву, в умовах війни знання та навички ТССС та ТЕСС вкрай актуальні для набуття особами, які мають ці професійні обов'язки. Основою навчання тактичній медицині є набуття та засвоєння відповідних практичних умінь і навичок. Водночас, вони формуються лише після багаторазового повторення, доведення до автоматизму при суворому дотриманні послідовності їх виконання, які коригує відповідний інструктор, тобто напрацювання моторики виконання конкретних маніпуляцій з постраждалим в аудиторному режимі. Це становить серйозну проблему в умовах дистанційного формату навчання, в якому вкрай складно провести тренування.

Під «дистанційним навчанням» науковці розуміють форму організації навчального процесу, за якої її активні учасники досягають цілей навчання, взаємодіють на відстані, яка не передбачає безпосередню їх взаємодію та особисту присутність слухачів у певних навчальних приміщеннях навчального закладу [9, с. 176]. Ця форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання завдяки Інтернету, який охоплює широке коло суб'єктів [10, с. 205].

Справа в тім, що на дистанційній онлайн-платформі створюються навчальні програми з матеріалами, як правило, навчально-методичного характеру: програми, плани, підручники, посібники, методичні рекомендації, а також мультимедійний контент (презентації та відео файли) і тести тощо. Онлайн-чати і, навіть, онлайн-спілкування з демонстрацією маніпуляцій на ймовірному постраждалому в більшості випадків не дають можливості контролю якості виконання їх слухачами. Для проведення кожного такого практичного заняття онлайн потрібно задіяти цілий комплекс ресурсів:

- 1) спеціальні полігони з транспортним засобом та імітаційним обладнанням: манекенами, симуляціями ран і травм; джгутами-турнікетами типу «САТ»/«СІЧ» та іншими засобами контролю кровотеч (Ізраїльських бандажів і бинтів); тренажерів для тампонування ран; оклюзійними наліпками;
- 2) мультимедійне обладнання;
- 3) сертифікованого інструктора (викладача), статистів-помічників;
- 4) технічне забезпечення безперебійної роботи інтернет ресурсу і вільного доступу до нього слухачів.

Очевидно, що йдеться про задіяння значних ресурсів. Так, навчально-тренувальна Програма для поліцейських II рівня кваліфікації «Перший на місці події» передбачає 40 годин тренінгів, з яких майже 34 призначені для практичного відпрацювання, інші – для тестування і очного екзамену. При цьому обов'язковою умовою її виконання є кількість осіб у групі з розрахунку на одного інструктора (1:6) і їх інтенсивність [11; 12]. Ці вимоги практично нівелюють дистанційне навчання з тактичної медицини, адже викривають нестачу навчальних полігонів і сертифікованих інструкторів у вітчизняних вищих МВС України, матеріальна база багатьох з яких була розтрощена окупантами, а значна кількість інструкторів евакуйована чи задіяна в очній підготовці бійців ЗСУ та ТРО (відсутня технічна та часова можливість).

Нажаль, відповідну кількість полігонів для тактичної медицини неможливо було забезпечити і в мирний час внаслідок високої вартості навчального обладнання. Наприклад, тендерна вартість одного манекену-тренажеру для відпрацювання серцево-легеневої реанімації та відновлення дихальних шляхів становила понад 130 тисяч гривень [13], а таких тренажерів з розрахунку стандартної навчальної групи 20-25 осіб на одному занятті мало бути щонайменше 3-4 одиниці для кожної підгрупи.

На перший погляд, дистанційна форма навчання сприяє використанню мінімальної кількості обладнаних навчальних полігонів для значної кількості слухачів, адже вони одночасно можуть долучитися до онлайн-заняття. Аналіз результатів навчання свідчить про наявні проблеми: відсутність

стійкого технічного зв'язку зі слухачами (особливо, на тимчасово окупованих територіях) та необхідних наочних засобів навчання у слухачів і відповідного обладнання (джгутів-турнікетів, манекенів, тренажерів, оклюзійних наліпок, автоматичного зовнішнього дефібрилятора та ін.), а також неможливість контролю за якістю виконання практичних методик на відстані. Зокрема, в умовах війни в Україні масштабну проблему становить придбання джгутів-турнікетів, не лише слухачами, а й бійцям на фронт. І, навіть, якщо слухач використовує під час онлайн-заняття підручні засоби, які має в наявності чи придбає, наприклад, трикутну тканину для імпровізації джгута-турнікета або бинтів для десмургії – можливості контролю якості виконання вправи відсутні. Це призводить до порушення вимог опанування курсу «Перший на місці події», який покладає на інструктора відповідальність за набуття знань і контролю навичок надання домедичної допомоги, отже – унеможливлене видачу відповідного посвідчення провайдера.

Хоч дистанційний курс тактичної медицини основним задумом має набуття поліцейськими базових навичок використання мінімального набору засобів або за їх повної відсутності, його призначенням є відпрацювання їх шляхом симуляції реальних сценаріїв з коригуванням інструктором завдань у залежності від прийнятого слухачем рішення. Наголосимо, що в дистанційному форматі взагалі неможливо відпрацювати окремі теми курсу: серцево-легеневу реанімацію, зокрема, з використання мішків Амбу чи Автоматичного зовнішнього дефібрилятора, сортування, евакуацію постраждалих на ношах або з транспортних засобів, а також забезпечення прохідності дихальних шляхів прийомами Сафара чи введення назо- та орофарингеальних повітропроводів.

Аудиторні відпрацювання практичних навичок надання домедичної допомоги на різних типах тренажерів і манекенів є необхідною умовою засвоєння знань і значно підвищують рівень засвоєності відповідного навчального матеріалу. Зокрема, сценарієво-орієнтовні тренінги з імітацією поранень, травм та штучною кров'ю акцентує увагу на навичках використання на практиці індивідуальних засобів захисту (гумові рукавички, лицьові маски та клапан-маски) та забезпечення особистої фізичної безпеки.

Враховуючи потребу мінімізувати енергоємність і витратність забезпечення онлайн-тренінгів у дистанційному форматі навчання, доцільно сфокусуватись виготовленні відеопосібників з тактичної медицини, щодо яких вже є позитивні приклади від вітчизняних фахівців [14].

В інтернет-ресурсах наразі наявна велика кількість мультимедійного контенту з надання домедичної допомоги. Але його моніторинг свідчить про те, що більшість має непослідовний, неповний та розрізнений характер, не має перекладу з іноземної мови, а що найгірше – неприйнятність з точки зору сучасних міжнародних стандартів і вимог Порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах, затверджених МОЗ України [15]. Тож обґрунтованим напрямом роботи у забезпеченні дистанційної освіти є збір і упорядкування «робочого» навчального мультимедійного контенту.

Безумовно, ефективною буде розробка мультимедійного контенту з алгоритмів тактичної медицини у вигляді рухливих об'єктів, моделей, схем і таблиць, анімації та постерів, посилань на ілюстративні слайди, фрагменти фільму чи малюнки і фото. Такі засоби навчання активують візуальне сприйняття і є ефективним засобом мотивації навчання з оволодіння професійною компетентністю. При всьому позитиві цих засобів, центральне місце на практичних заняттях має залишатись за інструктором, який має організувати їх активне сприйняття та забезпечити роз'яснення окремих аспектів. Як обґрунтовано зазначається в науковій літературі, майбутнє дистанційної освіти з тактичної медицини полягає у розробці та застосуванні реалістичних комп'ютерних симуляційних завдань, тобто комп'ютерної «гейміфікації» навчання, збільшення частки використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті («quest», «challenges») [16, с. 449].

Безумовно актуальним для дистанційної форми навчання залишається утворення можливості долучення різноманітних фахівців із відомств та служб цивільного захисту, Центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, а також міжнародних консультантів [17, с. 210].

Висновки. Тривалість воєнного стану в Україні є непрогнозованою, тож дистанційне навчання є ключовою технологією здобуття знань. Наявність позитивних якостей дистанційної освіти не робить її ідеальним середовищем для опанування тактичної медицини. Засвоєння відповідних практичних навичок ускладнено або унеможливлено матеріально-технічними (відсутність полігону з імітаційним обладнанням, недосконалий мультимедійний контент, нестабільний зв'язок з інтернет-платформою слухачів) і людським (відсутність достатньої кількості інструкторів) факторами.

Найбільш відповідальний і дисциплінований підхід слухача до ознайомлення з навчальним методичним і мультимедійним контентом не забезпечує якісного засвоєння знань і надбання навичок

без відпрацювання алгоритмів і симуляційно-орієнтованих сценаріїв. Важливим залишається безпосередня взаємодія викладача та слухача у кіберпросторі, навіть, в онлайн- форматі, що вимагає використання значних технічних ресурсів. Найбільш перспективними та найменш енергозатратними напрямками удосконалення дистанційного курсу навчання тактичній медицині є виготовлення відео-посібників, розробка мультимедійного контенту навчально-тренувального характеру, систематизація та інкорпорація наявного у вільному доступі в мережі інтернет.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 №67/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 27.05.2022).
2. В ООН оновили дані щодо кількості загиблих мирних жителів України через війну. URL: <https://www.slovoidilo.ua/amp/2022/04/25/novyna/suspilstvo/oon-onovyly-dani-shhodo-kilkosti-zahyblyx-myrynyx-zhyteliv-ukrayiny-cherez-vijnu> (дата звернення 27.05.2022).
3. Про Національну Поліцію: Закон України від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
4. Oksana Mysliiva, Olena Nykyforova, Iuliia Kuntsevych. The modern methods of first aid (pre med care) teaching in the police institutions. *Scientific journal «Philosophy, Economics and Law Review»*. 2021. №1. P. 219-231. DOI: 10.31733/2786-491X-2021-2-219-231.
5. Домедична підготовка: підручник / [А. В. Самодін, О. В. Чуприна, Т. П. Жилін та ін.]; за заг. ред. В. В. Стеблюка. Харків: Право, 2020. 344 с.
6. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. посібник / О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.
7. Про затвердження норм належності медичного забезпечення для підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 20.05.2016 № 396. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0796-16#Text> (дата звернення 27.05.2022).
8. Мислива О.О., Никифорова О.А., Бойко О.І. Використання міжнародного досвіду в ході навчання з тактичної медицини. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2021. С. 317-319.
9. Технологія розробки дистанційного курсу : навчальний посібник / [Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г. та ін.], за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. К.: Міленіум, 2008. 324 с.
10. Долинський Є. В. Дистанційне навчання – одна з прогресивних форм підготовки фахівців. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць*. Вип. 42 / За заг. ред. проф. Матвієнко О.В. К.: Вид. центр КНЛУ, 2010. С. 202-207.
11. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2017 № 346. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/find/1429172?stan=5/> (дата звернення 27.05.2022).
12. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: наказ МОЗ України від 04.08.2021 № 1627. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-04082021--1627-pro-udoskonalennja-pidgotovki-z-nadannja-domedichnoi-dopomogi-osib-jaki-ne-majut-medichnoi-osviti> (дата звернення 27.05.2022).
13. Бойко О.І. Стан правового регулювання надання домедичної допомоги поліцейськими в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. № 68 (2021). С. 137-141. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.68.22//.
14. Тактична екстрена домедична підготовка для поліцейських: відеопосібник / В.Я. Покайчук, О. А. Никифорова, О.О. Мислива, С.А. Миронюк; ДДУВС. Дніпро : ДДУВС, 2020. DVD-ROM : 2 008 025 161 Мб. Назва з тит. екрану.
15. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 16 липня 2014 року № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-14#n15> (дата звернення 27.05.2022).
16. Мысливая О.О., Никифорова Е.А., Бойко О.И. Современные подходы к обучению тактической медицине с использованием зарубежного опыта. *Развитие современной юридической науки: теория и практика: материалы международной научно-практической конференции*. Нур-Султан, 2021. С. 444-450.
17. Мислива О.О., Никифорова О. А., Бойко О. І. Методологія проведення занять із тактичної медицини для поліцейських в Україні з урахуванням сучасних вимог НАТО. *Юридичний вісник*. № 2. 2020. С. 207-213.